

Kader, sebeple müsebbebe bir taallûku var... "Madem filân adamın ölmesi, filân vakitte mukadderdir. Cüz-ü ihtiyariyle tüfek atan adamın ne kabahati var? Atmasaydı yine ölecekti." Bu ifadenin izahı nasıldır?

Cenâb-ı Hak bu âlemde hikmetiyle, her müsebbebi bir sebebe bağlamıştır. Bu hakikat, kaderin sebeple müsebbebe bir taallûk ettiği, şeklinde ifâde edilmiştir. Meselâ, bir çocuk müsebbeb, anne ve babası ise sebeptir. Cenâb-ı Hak o çocuğun yaratılmasını o anne ve babadan takdir etmiştir.

İşte Cebriye, sebeple müsebbebe ayrı birer kader tevehhüm etmekte, yâni ebeveyn ile çocuğu ayrı ayrı nazara almaktadır. Bunun neticesi olarak, dünyaya gelmiş bulunan bir çocuk için, mademki onun kaderi dünyaya gelmektir. Ebeveyni olmasa da o çocuk dünyaya gelirdi, gibi hatâlı bir fikre sapmaktadır. Mûtezile ise sebeplere tesir vererek, ebeveyni olmasaydı o çocuk dünyaya gelmezdi, gibi yine bâtil bir fikir ileri sürmektedir.

Ehl-i Sünnet âlimleri, kaderin sebeple müsebbebe bir baktığını ve sebeplerin yokluğu farzedildiğinde müsebbeb için bir şey söylenemeyeceğini ifâde etmişlerdir. Yâni, yukarıdaki misâl için, "Eğer söz konusu ebeveyn olmasaydı çocuk dünyaya gelir miydi?" sorusuna Ehl-i Sünnet âlimlerinin cevabı, "**Ne olacağı bizce meçhûldür.**" şeklindedir. Zira, ortada bir vak'a vardır. Söz konusu çocuk, o ebeveyninden dünyaya gelmiştir. Ebeveynin yokluğu farz edilince, çocuğun dünyaya gelip gelmeyeceğine nasıl hükmedilecektir? Cenâb-ı Hakk'ın o çocuğu bir başka ebeveyninden dünyaya gönderip göndermeyeceği hakkında bir tahmin yürütülemez.

Diğer bir misâl: Birisi Erzurum'dan, diğeri İstanbul'dan gelen iki kişinin Ankara'da buluştuklarını farzediniz. Bunlardan birisi, **Mûtezile** görüşüne uygun olarak, "**Buraya gelmeseydik görüşmezdik.**" diğeri ise **Cebriye** görüşü istikametinde, "**Kaderde, görüşmemiz yazılmıştır. Buraya gelmeseydik de görüşürdük.**" dese, her iki ifâde de hatalı ve bâtildir. Ortada bir buluşma vardır ve bu hâdisе daha meydana gelmeden, Cenâb-ı Hakk'ın malûmudur. O halde kader, söz konusu iki kişinin o mekân ve zamanda buluşmalarıdır. Onların Ankara'ya gitmemeleri farzedildiğinde, bir başka yerde buluşup buluşamayacakları hususunda hiçbir şey söylenemez.

İşte, bu iki misâl gibi, bir adamın ateş etmesiyle diğerrinin ölmesi hâdisesinde de kader sebeple müsebbebe bir bakmaktadır. Ortada bir öldürme hâdisesi vardır ve bu hâdisе daha meydana gelmeden Cenâb-ı Hak tarafından bilinmektedir. Dolayısıyla, kader, "**birinin ateş etmesiyle diğerrinin ölmesi**", şeklindedir. Adamın ateş etmediği farz edilince, mevcut hâdisenin bir tarafı, yâni sebep yönü, yok kabul edilmektedir. Bu durumda karşı taraf hakkında hiçbir şey söylenemez.

Öldürme olayında katilin kabahati Cenâb-ı Hakk'ın yasakladığı öldürme fiiline teşebbüs etmesi ve ölüme sebep olmasıdır.